AKTYORLIK MAHORATINI SHAKLLANTIRISHDA ETYUD MASHQLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI

Qazaqbaeva Ramuza Perdebaevna – *o‘qituvchi*
ramuzaqazaqbaeva@gmail.com
O‘zbekiston davlat san’at va madaniyat instituti Nukus filiali

ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ И ПРАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ЭТЮДНЫХ УПРАЖНЕНИЙ В ФОРМИРОВАНИИ АКТЕРСКОГО МАСТЕРСТВА

Казакбаева Рамуза Пердебаевна – *преподаватель*
Нукусский филиал Государственного института искусств и культуры Узбекистана

THEORETICAL AND PRACTICAL SIGNIFICANCE OF ETUDE EXERCISES IN FORMING ACTING SKILLS

Qozoqboyeva Ramuza Perdebayevna – *Teacher*
Nukus branch of the Uzbekistan State Institute of Arts and Culture

Tayanch so‘zlar: etyud, aktyorlik mahorati, teatr pedagogikasi, sahnaviy erkinlik, emotsional xotira, tasavvur, improvizatsiya, obraz yaratish, psixofizik jarayon, teatr ta’limi.

Rezyume. Mazkur maqolada aktyorlik mahoratini shakllantirishda etyud mashqlarining nazariy va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Etyud metodining teatr pedagogikasidagi o‘rni, uning psixologik va pedagogik xususiyatlari ilmiy asosda yoritilgan. Shuningdek, etyud mashqlarining aktyorning tasavvuri, emotsional xotirasi va sahnaviy erkinligini rivojlantirishdagi roli ochib berilgan. Maqolada Konstantin Stanislavskiy, Vsevolod Meyerhold, Jerzy Grotowski hamda Michael Chekhov kabi teatr nazariyotchilarining qarashlari asosida etyud metodining samaradorligi asoslab berilgan.

Ключевые слова: этюд, актерское мастерство, театральная педагогика, сценическая свобода, эмоциональная память, воображение, импровизация, создание образа, психофизический процесс, театральное образование.

Резюме. В данной статье анализируется теоретическая и практическая значимость эскизных упражнений в формировании актерских навыков. На научной основе освещены роль эскизного метода в театральной педагогике, его психолого-педагогические особенности. Также раскрывается роль учебных упражнений в развитии воображения, эмоциональной памяти и сценической свободы актера. В статье обоснована эффективность эскизного метода на основе взглядов таких теоретиков театра, как Константин Станиславский, Всеволод Мейерхольд, Ежи Гротовский и Михаил Чехов.

Key words: study, acting, theatrical pedagogy, stage freedom, emotional memory, imagination, improvisation, image creation, psychophysical process, theatrical education.

Summary. This article analyzes the theoretical and practical significance of sketchy exercises in the formation of acting skills. The role of the sketch method in theatrical pedagogy, its psychological and pedagogical features are covered on a scientific basis. The role of study exercises in the development of imagination, emotional memory and stage freedom of the actor is also revealed. The article substantiates the effectiveness of the sketch method based on the views of such theater theorists as Konstantin Stanislavsky, Vsevolod Meyerhold, Jerzy Grotovsky and Michael Chekhov.

Zamonaviy teatr san’atida aktyorlik mahoratini shakllantirish murakkab va ko‘p bosqichli jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayonda aktyorning psixofizik tayyorgarligi, ichki kechinmalari va sahnaviy harakatlari o‘zaro uyg‘unlikda rivojlanishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Teatr nazariyotchisi Konstantin Stanislavskiy ta’kidlaganidek, aktyor sahnada “yashashi”, ya’ni obrazni chinakam his etishi zarur. [1] Shu nuqtai nazardan, etyud mashqlari aktyorlik ta’limida asosiy metodlardan biri sifatida qo‘llaniladi. Etyud (fransuzcha “étude” — o‘rganish, mashq) aktyorning sahnaviy ijodini rivojlantirishga qaratilgan qisqa improvizatsion mashqdir. U aktyorga berilgan vaziyatni mustaqil tahlil qilish va sahnaviy ifodalash imkonini beradi.

Stanislavskiy tizimida etyud “agar” prinsipi bilan bog‘liq bo‘lib, aktyorga vaziyatni ichki jihatdan his qilish imkonini beradi. [2]

Boshqa tomondan, Vsevolod Meyerhold etyudni aktyorning jismoniy ifodaviyligini rivojlantiruvchi vosita sifatida talqin etadi. [3] Uning biomexanika tizimi etyud mashqlarining jismoniy tomoniga urg‘u beradi.

Jerzy Grotowski esa etyudni aktyorning ichki energiyasini ochuvchi vosita sifatida ko‘rib, uni “kambag‘al teatr” konsepsiyasining markaziga qo‘yadi. [4] Shuningdek, Michael Chekhov

tasavvurni aktyor ijodining asosiy omili sifatida baholaydi. Etyud mashqlarining psixologik va pedagogik xususiyatlari. Psixologik jihatlar: Etyud mashqlari aktyorning emotsional xotirasini, tasavvurini va ichki sezgirligini rivojlantiradi. Bu jarayon orqali aktyor turli hissiy holatlarni sahnada tabiiy ifodalashni o‘rganadi.

Pedagogik jihatlar: Etyud metodining pedagogik ahamiyati quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

- talabaning mustaqil fikrlashini rivojlantirish;
- ijodiy yondashuvni shakllantirish;
- sahnaviy muloqotni rivojlantirish;
- refleksiya ko‘nikmasini oshirish.

Etyudlar quyidagi turlarga ajratiladi:

- Vazifasiga ko‘ra:
- kuzatuv etyudlari
- fantaziya etyudlari
- dramatik etyudlar

Ijro shakliga ko‘ra:

- individual
- juftlik
- guruh

Metodik yo‘nalishiga ko‘ra:

- psixologik etyudlar
- plastik etyudlar
- improvizatsion etyudlar

Etyud mashqlari muntazam qo‘llanilganda quyidagi natijalarga erishiladi:

- sahna qo‘rquvi kamayadi;
- aktyorning ichki erkinligi ortadi;
- obraz ustida ishlash jarayoni chuqurlashadi.

Jerzy Grotowski fikricha, aktyor o‘zining ichki haqiqatini ochishi orqali sahnada chinakam ijodga erishadi. [5] Bu jarayonda etyud mashqlari muhim vosita hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, etyud mashqlari aktyorlik mahoratini shakllantirishda nazariy va amaliy jihatdan muhim metod hisoblanadi. Ular aktyorning psixofizik rivojlanishini ta’minlab, sahnaviy ijodning barcha jihatlarini uyg‘unlashtiradi. Shu bois, san’at va madaniyat institutlarida etyud metodini tizimli ravishda qo‘llash, zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan boyitish dolzarb ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Konstantin Stanislavskiy. Aktyorning o‘z ustida ishlashi. — M.: Iskusstvo, 1938.
2. Vsevolod Meyerhold. Teatr va biomexanika asoslari. — M., 1922.
3. Jerzy Grotowski. Towards a Poor Theatre. — London, 1968.
4. Michael Chekhov. On the Technique of Acting. — New York, 1953.
5. ziyonet.uz
6. teatr.uz